

För övrigt anser jag att

BOKEN

Ad Herennium, De ratione dicendi ad C. Herennium

Översättning Birger Bergh
Förord av Kurt Johannesson
Rhetor förlag

Politik innebär bland annat mängder av prat. Det handlar om att övertyga. Konsten att lägga ut texten på ett vinnande sätt är gammal och beprövad. Ordet agitator betecknar en uppviglare (oftast en röst från vänster) som hetsar till

handling, en retor däremot är en vältalare som vädjar till förnuftet. Aristoteles, retorikens fader, trodde på envælde, i andra hand på aristokratstyre.

Den romerske vältalaren Cicero mördades år 43 före Kristus. Triumviren Antonius som han motarbetat med sin talekonst lät spika upp Ciceros huvud och händer på talarstolen på Forum. Ordet ciceron – en som mot betalning visar vägen och berättar om sevärdheter – är bildat av Ciceros namn.

”Ingen enskild man har haft så stor betydelse för den västerländ-

Cicero hade talets gåva.

ska värtaligheten genom tiderna,” skriver retorikprofessor Kurt Johannesson i förordet till Birger Berghs översättning av *Ad Herennium*, en handbok i värtalighet från 80-talet före vår tideräkning. Den sägs vara en av de mest lästa läroböckerna i den europeiska litteraturen. Längre tillskrevs den just Cicero. Nu antar

retoriken ska försvaras

man den skrevs av en samtida, ännu anonym romare med annorlunda temperament.

Vältalighet kan vara vägvinande inom det offentliga livets områden, politiken, juridiken och affärsvärlden. Panegyriken, det vill säga det skickliga lovprisandet av någon eller något, en överordnad jubilar kanske, eller klandrandet av en meningsmotståndare kan komma väl till nytta. "Ad Herennium" ger en systematisk framställning av mål och metoder. I varje tal gäller det att hitta argu-

ment, disposition och en slagkraftig språklig utformning. Handboken lär också ut konsten att hålla även ganska långa tal utan manuskript och ger desstom tips på hur röst, gestik och betoningar skapar intresse.

I avsnitten om utsmyckningen av framställningen hittar man målande exempel och bilder, som bör bränna sig fast i minnet för lång tid. Till exempel en föraktfull personkaraktäristik: "Denne man, som likt en snigel i tysthet håller sig dold i sitt skal, förs bort för att slukas med hus och allt."

Latinet och retorikstudierna har satt djupa spår i alla europeiska språk. Fram till 1800-talet läste bildade svenskar latin ungenfär som vi nu läser engelska. "Latinet höll ihop Europa." Åtminstone dess ledande skikt. Det sentida imperiespråket, engelsk-amerikanskan, har spritt sig och blivit mönstergivande på många nivåer. I USA har retoriken en tradition inom utbildningen. Kanske vore det något för det svenska schemat?

"Ad Herennium" ger många livfulla glimtar av romerskt liv årtiondena före vår tideräkning.

Översättningens baksidestext betonar att läroboken är av praktisk nytta för modern retorik, ja "oumbärlig i kraft av sin originalitet och systematik".

Hur som helst är den rolig att läsa även för den som inte tänker äntra en talarstol. Den som gör det bör även betänka Ciceros öde. Det gäller att hålla tungan rätt i mun.

Peter Ortman
kultur@hd.se

Den som äntrar en talarstol bör betänka Ciceros öde.

Foto: SCANPIX